

тивів, платіжний баланс та інфляцію, однак спроможність фінансової системи автоматично відсікати ймовірність алокаційних помилок залишається обмеженою в силу конкуренції, або ж пошуку доходності. Це призводить до того, що стан фінансової системи в межах ділового циклу не є однорідний з точки зору рівня ймовірності настання фінансової кризи.

Глобальна фінансова криза 2007—2009 рр. підтвердила наявність істотних прогалин як у загальній макроекономічній теорії, так і у сфері макроекономічної політики. Їх подолання можливе на основі не стільки відкидання таких позитивних моментів у макроекономічній політиці як цінова стабільність чи фіскальна збалансованість, плаваючі курси та мобільність капіталів, скільки завдяки нагальній потребі додати необхідність перегляду національно-центричних принципів макрофінансової стабільності, розширення базової макромоделі глобальної та національної економіки на основі врахування ендогенної нестабільності фінансової системи та високих ризиків експансії кредиту та зростання цін активів і первинних ресурсів, підвищення відповідальності макроекономічних органів за стабільність у фінансово-банківському секторі на основі принципів макропруденціального нагляду.

На глобальному рівні перегляд традиційної макроекономіки та макрополітики в першу чергу повинен стосуватись відновлення забезпечення контролю за поведінкою глобальної ліквідності. Забезпечення цього на основі поточного статус кво у сфері міжнародної політики та інституціонального каркасу світу можливо завдяки розширенню кількості глобально значимих валютних союзів. Довгострокова орієнтація України на інтеграцію з ЄС-ЄВС є вагомим фактором підвищення інституціональної надійності та ефективності макроекономічної політики України.

УДК 330.33.01

В. І. Кондрашова-Діденко, Л. В. Діденко

КУЛЬТУРО-СОЦІАЛЬНА ПРИРОДА СУЧАСНОЇ КРИЗИ КРАЇНОВОЇ ЕКОНОМІКИ

1. Розвиток економіки має циклічний характер. Головними фазами розвитку економіки постають криза та піднесення. Останні обумовлюють як втрати, так і набуття. Криза має більше втрат, ніж набувань, а піднесення — навпаки. Втрати — це не тільки

негатив, але і позитив. Адже економіка країни в процесі втрат звільняється від того, що спричинює сповільнення або навіть припинення її розвитку, поступального руху. Очищення та збагачення країнової економіки в період кризи має відбуватися одночасно. Досягання позитивних наслідків і/або мінімальних втрат в означених процесах задля людини і народу країни потребує ефективного управління країновою економікою. Таке управління має базуватися на розумінні природи кризи країнової економіки. Але при цьому важливим постає такий аспект управління як знання про культуро-соціальну природу останньої. Чому? Та хоча би вже тому, що, по-перше, традиційні виміри вже натеper не спроможні виявити і забезпечити сприйняття нової реальності кризи, що виникла на сучасному етапі розвитку людини і країнової економіки; по-друге, якщо розглядати сучасну кризу не як виключно економічний, а як соціо-культурний феномен, зумовлений людиною (насамперед тією людиною, котра задіяна в управлінні суспільством та економікою країни), тоді і її укорінення необхідно шукати не в самій економіці і/або господарюванні, а в загальній культурі та культурі виробництва. Отже, ми свідомо зупиняємося на олюднених вимірах сучасної кризи, що охопила всі сфери/сектори країнової економіки, утверджуючи пріоритет культурного і соціального аспектів її сутності. Такий підхід до розуміння змісту кризи економіки країни постає, з нашого погляду, адекватнішим викликам постіндустріальних перетворень у поверхневих пластах і субстанційній основі країнової економіки як індустріального типу виробництва та інтелектуомічного типу виробництва, що вже формується в надрах самої економіки.

2. Криза економіки загалом і/або криза фінансова зокрема — це ті проблеми, що час від часу з'являються в країновому суспільстві. Наприкінці ХХ сторіччя криза перетворилась на універсальний стан і субстанцію світу, що непомітно спричинила трансформування цінностей людей, а значить не є новим поняттям або явищем. Нині існують певні напрацювання філософів та економістів, теоретиків і практиків (А. Бузгаліна, В. Гейця, А. Гриценка, П. Єщенко С. Клессенса, Н. Шулевського та ін.) щодо змісту та форми, причин і наслідків кризи загалом та кризи країнової економіки зокрема. Проте існуючими дослідженнями обмежуватися недоцільно. Адже сучасна криза країнової економіки має мало спільного з попередніми кризами; в сучасній економічній науці (насамперед вітчизняній) відсутні не тільки дослідження культуро-соціальної природи кризи (людино- та культуровимірність) економіки країни, але навіть самі запитання про подібне.

3. Людина (за визначенням та призначенням) має виконувати роль креатора в період кризи країнової економіки. Вона як актор має спрямовувати кризу на забезпечення конструктивного розвитку суспільства та економіки країни, а також народу країни і окремої людини. В даному разі йдеться про кризу, що зумовлює немасштабний хаос, який породжує незначне розбалансування економіки та деяких інших сфер суспільства країни. За умов такої кризи людина не деградує, а навпаки багато чого в собі змінює на нову якість задля зменшення втрат народу та економіки країни. Проте окрім такого типу кризи є й інший: криза базована на масштабному хаосі, який розбалансовує не тільки економіку, а й усі інші сфери суспільства. За такої кризи людина втрачає самоконтроль і самокерованість. Вона втрачає і здатність розв'язувати найпростіші проблеми: окремі психічні чинники спричиняють гальмування діяльності розуму та інтелекту. Звідси і негативний наслідок — криза виходить за межі поля впливання людського розуму та інтелекту.

4. Культурний/антикультурний вимір змісту сучасної кризи країнової економіки. Що таке культура? Культура — цінності, переконання і установки, що (не-)сприяють розвитку людини і народу країни через удосконалення всіх сфер і галузей/секторів економіки як індустріального типу виробництва. Цінностями є те, на чому базується актор. Цінностями людини можуть бути різні блага: матеріальні і нематеріальні; гроші, знання, інтелектуальний розвиток людини, особиста свобода — зовнішня і внутрішня, свобода народу країни тощо. На основі цінностей людина формує свої переконання. Результатом взаємодії цінностей та переконань є установка як готовність людини до дії/діяльності. В системі культури виробництва чи економічної культури ядром є цінності людини як актора. Цінності кожної людини мають певну ієрархію за важливістю і значущістю для її життєдіяльності. Сьогодні для більшості людей країни найважливішою і найзначущішою цінністю є гроші, а наступною за ними постає матеріальне благо. Чому гроші? Хоча би вже тому, що за гроші нині можна придбати *майже* все. Є певні блага — духовні, які навіть за великі гроші ніхто не може придбати. Йдеться насамперед про ум, розум, інтелект, внутрішню свободу і т. ін. Їх не тільки не купиш, але і в інший спосіб не отримаєш — не вкрадеш, не успадкуєш, не візьмеш як дарунок тощо. Навіть нікого і ніяк не змусиш віддати свій розум, ум, інтелект, оскільки це неможливо. Нині існують різні технології, за допомогою яких можна позбавити людину розуму, інтелекту, внутрішньої свободи, але не передати їх комусь іншо-

му. Можна в різний спосіб перетворити інтелектуала на інтелектуального раба, але не забрати в нього найцінніше — інтелект, завдяки якому людина постає водночас й інтелектуалом, й інтелігентом, й представником еліти.

Культура — джерело мудрості. Мудрість передбачає розуміння цілей розмірковування щодо духовності та моральності. Культура в період кризи національної економіки покликана створити умови для морального вибору між добром і злом, справедливим і несправедливим, чесним і нечесним, тобто людськістю і нелюдськістю. До того ж інтелектом осягають смисл, а мудрістю — цінності людини загалом та цінності актора зокрема. Інтелект має бути адекватним мудрості. Наявність такого зв'язку уможливорює поведінку актора на засадах духовності та свободи. Реальна життєдіяльність суспільства, економіки та актора часто дистанційована від мудрості. Це є однією з ознак передкризового або кризового стану в країні і/або економіці. Загальна та економічна культура починає деградувати в передкризовий період розвитку країнового суспільства і національної економіки. В період кризи деградація культури посилюється. Початок виходу культури зі стану квазікультури постає кінцем кризи і початком піднесення у розвитку країнового суспільства та національної економіки. Причини кризи країнової економіки приховані в культурі, оскільки культура є результатом людської діяльності в освоєнні природи. Людська діяльність розгортається у соціо-культурному часі, що на відміну від природно-астрономічного часу має можливість відтворюватися і демонструвати відносну зворотність, циклічність. Соціокультурні цикли пов'язані з відтворюванням суспільного виробництва. До того ж можливості й бажання, як правило, не співпадають. Сутність сучасної кризи полягає в дисгармонії, суперечності, неспівпадінні ідеалу, бажаного та їх втілення.

Основою сучасної кризи країнової економіки є загострення суперечності між природними і соціокультурними процесами, сутність яких актуалізована численними переліками потреб зростаючої чисельності людства, з одного боку, і можливостями природного задоволення цих потреб. Якщо раніше людина брала у природи все, що їй заманеться, то нині майже вичерпані всі можливості старого способу виробництва, базованого на індустріальній технології. Сучасні кризові процеси в суспільстві та економіці країни — це результати/наслідки фактичної інтелектуальної недолугості у розв'язанні проблем самої культури. Існує потреба в перетвореннях у самій культурі, а ці перетворення мають бути революційними. За результатами таких перетворень культура по-

стане як дещо живе і дієве, а як наслідок — культуру мають визнати четвертою владою в країні, владою мудрості, перемістивши ЗМІ на п'яте місце. За цієї умови суспільство та економіка перейдуть на шлях соціокультурного та економічного процвітання. Отже, в змісті сучасної кризи національної економіки слід виокремлювати не культурний, а радше антикультурний аспект. Після закінчення кризи суспільства загалом та кризи економіки зокрема, об'єктивно необхідною постане революція в цінностях і переконаннях людини і народу, а значить — і у загальній культурі та культурі виробництва/економічній культурі.

4. Загальні висновки. Сучасна криза країнової економіки має культуро-соціальну природу. Причини означеної кризи, а, відповідно, і механізми її подолання необхідно шукати в самій людині та культурі — загальній, економічній. Цей аспект у змісті кризи країнової економіки ще малодосліджений.

УДК 346.546

В. Д. Лагутін

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Управління у сфері економічної конкуренції включає специфічні методи, форми і засоби виконання загальних функцій управління, які визначають цілі і відповідальність у даній сфері регулювання економіки. Управління у сфері конкуренції означає вплив на процеси, що протікають на товарних ринках, що фактично означає розроблення і реалізацію певної конкурентної політики. Управління у сфері економічної конкуренції реалізується за допомогою таких засобів як прогнозування конкурентного середовища товарних ринків, оперативне управління цим середовищем, забезпечення розвитку конкуренції та її захист на цих ринках [1]. Обов'язки з управління сферою економічної конкуренції лежать на всіх рівнях державного керівництва, хоча центральне місце в цій системі займає Антимонопольний Комітет України — державний орган влади зі спеціальним статусом у сфері конкурентної політики, мета діяльності якого — забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності.